

ТРИЕЗИЧЕН РЕЧНИК ПО БИБЛИОТЕЧНА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ

(БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, КНИГОЗНАНИЕ, ПОЛИГРАФИЯ, АРХИВИСТИКА,
ДОКУМЕНТАЛИСТИКА, БИБЛИОГРАФИЯ, БИБЛИОГРАФОЗНАНИЕ, ИНФОРМАТИКА,
ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ)

Проф. д.ик.н. Стоян Денчев
Проф. д.п.н. Александра Куманова
Доц. д-р Никола Казански
Д-р Николай Василев
Марияна Максимова

„The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-български словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност (The Russian – Bulgarian – English Dictionary of Library and Information Terminology = Русско-българо-английски словарь по библиотечной и информационной деятельности = Руско-българо-английски речник по библиотечна и информационна дейност; The Bulgarian – English – Russian Dictionary of Library and Information Terminology = Болгаро-англо-руски словарь по библиотечной и информационной деятельности = Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност)” *

Всеки речник регистрира някакво моментно състояние на езика/езиците, а това би трябвало да означава, че той *a priori* е архивен документ, фиксиращ историята на паметта на този/тези езици.

Затова всеки **нов речник** в информационно-комуникативен план е (едновременно!):

- и нов,
- и стар ...

Необходимостта от непрестанно обновяване и доуточняване, което да следва пулсацията на творещото човешко време и пространство, е неотменна част от природната езикова информационно-комуникативна структура и на посочения в подзаглавието на *наст. текст* речник.

Този речник е уникално за нашата страна издание, тъй като досега има само няколко, и то само двуезични речници, създадени по някой от разрезите на библиотечно-информационната дейност, каквито са изданията на БАН:

– *Англо-български речник по научна информация* (София, 1959);

– *Немско-български речник по библиотечно дело* (София, 1994).

В уводните статии, публикувани от съставителите към представяния в загл. тук речник, е направен преглед на основните дву- и пр. езични речници, посветени на различни разрези на библиотечно-информационната социокомуникативна сфера.

Те са от типа на:

Мануйлов, О. А. Русско-английска терминология по библиотековедению и смежним наукам. – Новочеркасск, 1999;

Сарингулян М. Х. Англо-руски библиотечно-библиографически словарь. – М., 1958;

Терминологический словарь по информатике на 14-ти языках. – М., 1975;

Dictionarium bibliothecarii practicum (ad usum internationalem in XXII linguis) = The Librarians Prac-

tical Dictionary in Twenty-two Languages = Wörterbuch des Bibliothekars in Zweiundzwanzig Sprachen / Ed. Dr. Zoltan Pipics. – Budapest, 1974;

Dictionnaire encyclopédique de l'information et de la documentation. – Paris, 1997;

Dmitrieff, A. Russian-English Glossary of Library Terms. – USA, 1966;

Lexikon des Bibliothekswesens. Band 2. Sprachregister Deutsch – Russisch – English – Französisch – Spanisch. – Leipzig, 1975.

Настоящият „**The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-българският словарь по библиотечной и информационно-деятелността = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност**” е изключително ценно справочно издание, тъй като – освен българския – обхваща двата най-разпространени международни езика в западната и източната част на европейския континент.

Ретикуларната (мрежеста) структура на това издание дава възможност за широка гама от кръстосани езикови и терминологични справки.

Не случайно в Програмата на VII Студентска научна конференция и изложба „**ИНФОРМАЦИЯТА – ФАКТОР, МИСИЯ, ИСТИНА**” („**THE INFORMATION – FACTOR, MISSION, TRUTH**”) на Университета по библиотекознание и информационни технологии именно на основа на „**The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-българският словарь по библиотечной и информационно-деятелността = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност (The Russian – Bulgarian – English Dictionary of Library and Information Terminology = Русско-българо-английският словарь по библиотечной и информационно-деятелността = Руско-българо-английски речник по библиотечна и информационна дейност; The Bulgarian – English – Russian Dictionary of Library and Information Terminology = Българо-англо-руският словарь по библиотечной и информационно-деятелността = Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност)**” са направени сериозни и ценни сравнителни статистически проучвания на терминологията на:

– **библиотекознанието** (научна дисциплина, изучаваща проблемите на създаването, организи-

рането, съхранението и използването на информационните ресурси на библиотеките, както и теорията и практиката на библиотечното дело);

– **книгознанието** (наука за книгата, разглеждана от различни аспекти – създаване, оформяне, печатане, разпространение и съхранение);

– **полиграфията** (технически инструментариум за производство на печатна продукция – книги, периодика и пр.);

– **архивистиката** (научна дисциплина, изучаваща и разработваща теоретичните, методическите и практическите въпроси на архивите и организацията на архивното дело);

– **документалистиката** (научно-практическа дисциплина, изучаваща създаването, размножаването, съхранението, разпространението и оборота на документалните източници на информация);

– **библиографията** (научно-практическа дейност за създаване, съхранение и разпространение на семантични и семиотични идентификатори и други данни за всички видове информационни източници);

– **библиографознанието** (наука за историята, теорията, методиката и организацията на библиографията като научно-практическа дейност);

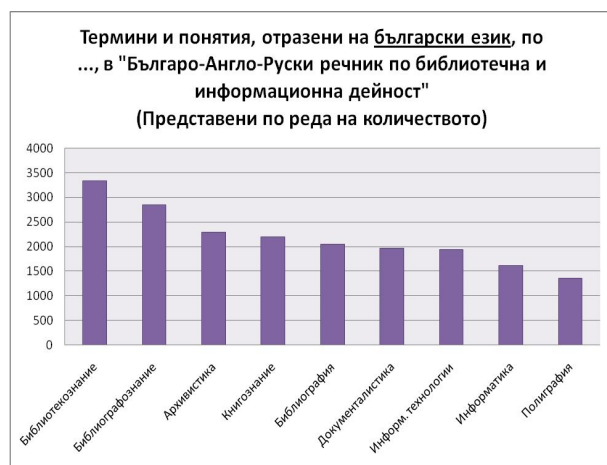
– **информатиката** (научна област, изследваща общите свойства и структури на информацията, както и закономерностите при процесите, свързани с комуникациите в науката и историята, методиката и организацията на научно-информационната дейност);

– **информационните технологии** (съвкупност от средства, методи, процедури и инструментариум за събиране, обработване, съхраняване, възпроизвеждане, разпространяване и обмен на данни, първична и вторична информация).

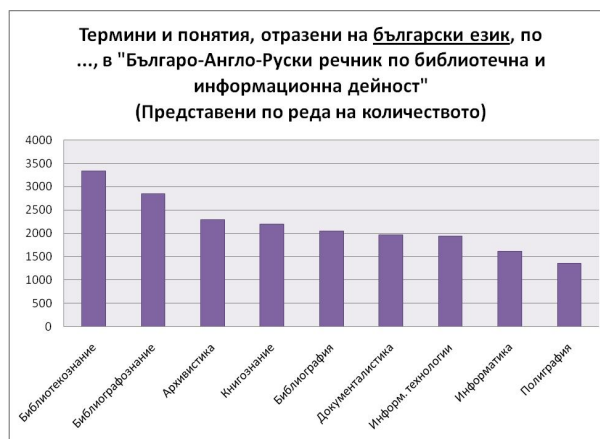
По всеки контекст (**библиотекознание, книгознание, полиграфия, архивистика, документалистика, библиография, библиографознание, информатика, информационни технологии**) са представените студентски изследвания на ежегодния научен форум на УНИБИТ (NN 539-547), които позволяват да се достигне до ценна синтезирана статистическа информация за „**The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-българският словарь по библиотечной и информационно-деятелността = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност**” (вж: Табл. и Граф. 1-4 към Табл.: с. 74–76).

Пореден N на изследването	Контекст	Термини и понятия, представени на <u>български</u> <u>език</u> %	Фиксирани чрез ... термини и понятия, представени на <u>английски</u> <u>език</u>	Фиксирани чрез ... термини и понятия, представени на <u>руски език</u>
539	Библиотекознание	3338 78,21 %	3584	3821
540	Книгознание	2198 50,73 %	2301	2267
541	Полиграфия	1362 31,4 %	1549	1422
542	Архивистика	2297 53,01 %	2211	2305
543	Документалистика	1969 45,44 %	3982	2007
544	Библиография	2620 60,46 %	2842	2524
545	Библиографознание	2045 49,45 %	2248	2261
546	Информатика	1618 37,34 %	1823	2037
547	Информационни технологии	1937 44,70 %	2139	2325

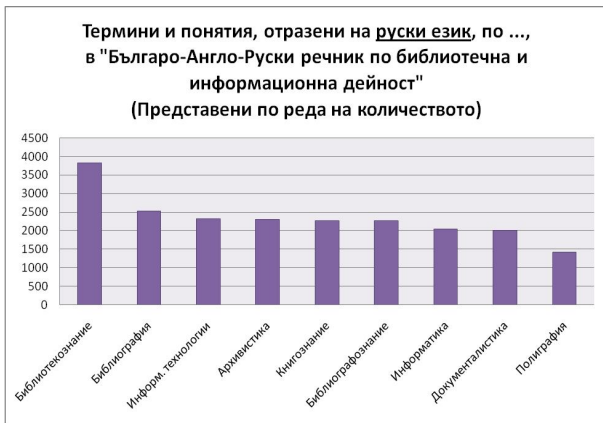
(Статистически разрез)

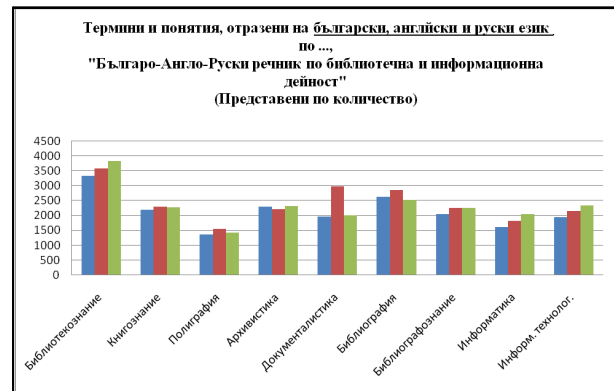
Графика 1 към Таблица

Графика 2 към Таблица

Графика 3 към Таблицата

Графика 4 към Таблицата

Terminology = Болгаро-англо-русский словарь по библиотечной и информационной деятельности = Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност, е информационно-комуникативна ситуация, поставена в естествена езикова среда, боравеща с общо 39000 морфологични единици (думи и словосъчетания), структурирани в специализирани термини и понятия.

Статистическият анализ и направените изчисления, построени върху първоначалните емпирични проучвания на лексикалната маса на речника**** и сравняването им, водят до следните обобщения за количествените характеристики на наблюдаваните лексикални езикови съотношения (разрези, които семантично се пресичат и/или частично съвпадат) със следната динамика:

1) термините и понятията, използвани на английски език за обозначаване на **библиотечно-информационната сфера**, се разпределят с най-голяма интензивност в областта на **библиотекознанието**; следва – **библиографията**; на трета позиция се намират **книгознанието, библиографознанието, архивистиката, информационните технологии**; на четвърта позиция е **информатиката**; на пета – **полиграфията**;

2) термините и понятията, използвани на руски език за обозначаване на **библиотечно-информационната сфера**, се разпределят с най-голяма интензивност в областта на **библиотекознанието**; следва – **библиографията**; на трета позиция са **информационните технологии, архивистиката, книгознанието, библиографознанието**; на четвърта – **информатиката и документалистиката**; на пета – **полиграфията**;

3) термините и понятията, използвани на български език за обозначаване на **библиотечно-информационната сфера**, се разпределят с най-голяма интензивност в областта на **библиотекознанието**; следва – **библиографията**; на трета пози-

ция са **архивистиката и книгознанието**; на четвърта – **библиографознанието, документалистиката, информационните технологии**; на пета – **информатиката**; на шеста – **полиграфията**;

4) доминиращо в трите езика количествено измерение на **библиотековедската лексика** е с най-висок относителен ръст в трасето на **руския език**, следван от **английския**; на трета позиция е **българският език**;

5) след **библиотекознанието документалистиката и библиографията** се налагат като най-обемните в лексикално отношение сфери – като най-висок при тях е ръстът на термините и понятията, фиксирани на **английски език**, следвани от аналогични на **български и руски език**;

6) **архивистиката, книгознанието и библиографознанието** заемат следващата позиция; тук **книгознанието** е по-обемно на **английски език**, **архивистиката** – на **български и руски език**, **библиографознанието** – на **английски и руски език**;

7) **информационните технологии и информатиката** са следващи в класацията – водещ е **руският език**, следван от **английския**, на трета позиция е **българският**;

8) **полиграфията** е на последна позиция – като лидер е **английският език**, след него е **руският**, на последно място е **българският език**.

Съществена е принципната съизмерност на лексикалните трасета на трите наблюдавани езика.

Библиотекознанието се очертава като традиционна универсална професионална сфера за библиотечно-информационното дело.

Документалистиката и библиографията са културните аналози и измерители на библиотекознанието.

Полиграфската сфера, чиито термини и понятия са едни от най-архаичните във времето (XV–XXI в.) (разбира се, след библиотекознанието, библиогра-

фията и архивистиката), заема последно по лексикален обем място в класацията.

Лексиката в областта на модерните научно-практически и терминологично-понятийни сфери, каквито са **информатиката** и **информационните технологии**, догонва ръста на „класическите“ информационно-комуникативни сфери.

Трябва да се отбележи специално, че многоезиковите терминологични речници по библиотекознание са важна съставка на библиологичната схема – ризома (естествено възникнало ментално разклонение от връзки), която стои в основата на библиотечно-библиографската социосфера.

Посредством тези – многоезикови терминологични речници – става наблюдаема съществуващата ризомна връзка между компонентите на социосферата и глобалната планетарна **информационна среда**. Именно чрез тях се извършва непрестанната семантизация и пресемантизация на библиотечно-библиографските и информационните феномени.

Желателно е разширяването на описвания речник с повече чужди езици (немски, френски, италиански и други), както и превръщането му в компендиум, подобен на информационния модел, изграждан чрез изданието на ЮНЕСКО:

Terminology of documentation / Terminologie de la documentation / Terminologie der Dokumentation / Терминология в областта документации / Terminologia de la documentacion : A selection of 1,200

basic terms published in English, French, German, Russian and Spanish / Comp. by Gernot Wersig and Ulrich Neveling. – Paris : UNESCO, 1976. – 274 p.

Новото издание позволява да се прогнозира развитието на терминосистемата и етимологизацията на комплексната библиотечно-информационна дейност като езиков, ментален и информационен универсален хуманитарен феномен.

БЕЛЕЖКИ

* [1] **The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology** = **Англо-руско-болгарският словарь по библиотечной и информационно-деятелности** = **Англо-руско-болгарски речник по библиотечна и информационна дейност** / Compil.: John V. Richardson, Eduard R. Sukiasian, Victor V. Zverevich, Alexandra Kumanova ; Managing Ed. Stoyan Denchev ; Ed.-in-Chief Alexandra Kumanova ; Ed. Board: Robert Burger, Charles E. Gribble, Irina L. Lynden, Patricia Polansky, Bradley L. Schaffner, Yakov L. Shraiberg, Nikolaj Vasilev, Mariyana Maximova, Tsvetanka Naydenova, Svetla Boycheva, Anton Daskalov, Ruzha Simeonova, Tatyana Dermendzhieva, Diana Raleva, Boryana Nikolova ; Graph. Ed.: Nikolaj Vasilev, Boryana Nikolova, Boryana Apostolova ; Techn. Ed.: Nikolaj Vasilev, Vasilka Stefanova ; Rev.: Fred Mainhard, Nikola Kazanski, Maria Mladenova, Dimitar Christozov ; [2] **The Russian – Bulgarian – English Dictionary of Library and Information Terminology** = **Русско-болгаро-английският словарь по библиотечной и информационно-деятелности** = **Руско-българо-английски речник по библиотечна и информационна дейност** / Состав.: Эдуард Р. Сукиасян, Виктор В. Зверевич, Александра Куманова, Джон В. Ричардсон ; Ответств. ред. Стоян Денчев ; Гл. ред. Александра Куманова ; Ред. коллегия: Роберт Бургер, Чарльз Гриббл, Ирина Л. Линден, Патриция Полански, Бредли Шаффер, Яков Леонидович Шрайберг, Николай Василев, Марияна Максимова, Цветанка Найденова, Светла Бойчева, Антон Даскалов, Ружа Симеонова, Татьяна Дерменджиева, Диана Ралева, Боряна Николова ; Граф. ред.: Николай Василев, Боряна Николова, Боряна Апостолова ; Техн. ред.: Николай Василев, Василка Стефанова ; Рец.: Фред Майнхард, Никола Казански, Мария Младенова, Димитър Христов, Стефка Илиева ; [3] **The Bulgarian – English – Russian Dictionary of Library and Information Terminology** = **Българо-англо-русският словарь по библиотечной и информационно-деятелности** = **Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност** / Состав.: Александра Куманова, Джон В. Ричардсън, Эдуард Р. Сукиасян, Виктор В. Зверевич ; Отп. ред. Стоян Денчев ; Гл. ред. Александра Куманова ; Ред. коллегия: Роберт Бургер, Чарльз Гриббл, Ирина Л. Линден, Патриция Полански, Бредли Шаффер, Яков Леонидович Шрайберг, Николай Василев, Марияна Максимова, Цветанка Найденова, Светла

Бойчева, Антон Даскалов, Ружа Симеонова, Татьяна Дерменджиева, Диана Ралева, Боряна Николова; Граф. ред.: Николай Василев, Боряна Николова, Боряна Апостолова; Техн. ред.: Николай Василев, Василка Стефанова; Рец.: Фред Майнхард, Никола Казански, Мария Младенова, Димитър Христозов, Стефка Илиева. – София: За буквите – О писменехъ, 2010 с. – 886 с. : с ил. – Тр. на Студентското научно общество при Унив. по библиотекознание и информ. технол. : Том III.

**** Термин** (лат. terminus, „предел“, „граница“):

1) думи или словосъчетания, които се употребяват в специфичната терминология в различни сфери на човешкото познание и дейност като наименование на предмет, явление, свойство, процес или отношение;

2) в логиката – название, употребявано за означаване на съставните елементи на съждението: субекта и предиката.

***** Понятие** – една от основните форми на мислене, в която обобщено са представени съществените признаци на предмети и явления.

Функциите на понятието са да разделя, идентифицира и класообразува.

Понятието е продукт и средство на мисленето.

****** Срв.:** представените на VII Студентска научна конференция и изложба „Информацията – фактор, мисия, истина“ („The information – factor, mission, truth“):

– Библиотековедският контекст на „Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност“ (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-българският словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ : Панорама / **Иван Петров, Радост Иванова, Десислава Ширкова, Люба Иванова-Поппетрова** (N 539);

– Книговедският контекст на „Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност“ (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-българският словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ : Вътрешна архитектура / **Захари Ангелов, Елена Стоянова, Снежанка Димчева** (N 540);

– Полиграфският контекст на „Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност“ (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-българският словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ : Обща скица / **Силвия Соколова, Евелина Данева, Гинка Каламова, Вяра Новакова, Стилиан Деков** (N 541);

– Представяне на проблематиката по архивистиката в „Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност“ (София, 2011) – фрагмент от

„The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-българският словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ : Общ план / **Дияна Стойнева, Ивета Николова, Румяна Георгиева, Стефания Митева** (N 542);

– Панорама на документалистиката в „Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност“ (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-българският словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ : Общ план / **Габриела Димитрова, Кристиан Стоянов, Александра Стратиева** (N 543);

– Библиографският контекст, представен в „Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност“ (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-българският словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ : Концептуални проблеми / **Елица Данева, Цветелина Савова, Даниела Топузова, Ана Стоянова** (N 544);

– Библиографоведският контекст, отразен в „Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност“ (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-българският словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ : Концептуални проблеми / **Венцислава Младенова, Николет Тодорова, Ралица Трифонова** (N 545);

– Полето на информатиката, присъстващо в „Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност“ (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-българският словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ : Панорама / **Божидар Владимирова, Кристина Дойчинова, Владислав Греков, Вяра Койчева** (N 546);

– Областта на информационните технологии, отразена в „Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност“ (София, 2011) – фрагмент от „The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-българският словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност“ : Панорама / **Венцислав Григоров, Димо Желязков, Диана Асенова** (N 547).

